

LUPATA

Apare în fiecare zi de lucru.

Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.

— Telefon Nr. 47—82. —

... .. APARE
sub direcția unui
comitet de redacțiune.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., István-ut 11
Inserțiuni după învoială.
Scrisori netruncate se refuză.

Tăria noastră.

Urmărim cu luare aminte peripețiile vieții publice maghiare, pentru că suntem învecinați geograficește cu Maghiarii și o parte din neamul nostru e și înglobată în același stat cu ei. Peripețiile vieții publice ale Maghiarilor ating în atâtea puncte desfășurarea vieții românești din această țară și ne ciocnim de atâtea ori, unii cu alții, încât noi Românii am păcătui dacă nu am fi cu ochii în patru, tocmai ca într-o armată bine organizată, în care se poartă grijă de disciplina din lăuntru; dar veghetori fără număr țin în ochi și toate mișcările dușmanilor din față.

Suntem datori a da această atenție vieții maghiare, până când sub emblema maghiarismului se poartă împotriva noastră o înverșunată luptă de extirpare. Indiferent dacă această luptă o poartă însiși Maghiarii în totalitatea lor, ca națiune—lucru pe care noi nu l'am crezut nici odată, ori ne-am făcut sila de a nu-l admite — ori că numai niște nesocotiți fără nume și fără căpătâi, au încăput să speculeze numele de Maghiar împotriva celorlalte neamuri, pentru ca la urmă să-și bată joc și de neamul lor propriu.

Dar nu numai pentru motive de apărare trebuie, neapărat, să luăm aminte la toate ce se petrec în viața maghiară; ci pentru asemănarea dintre multe împrejurări ale lor cu ale noastre, asemănare care ori există în fapt, ori se poate naște dintr-o clipă în alta, dar totdeauna spre paguba noastră, — și să prevedem aceste asemănări să ne știm apăra împotriva lor mai înainte de ce ele ni-ar deveni fatale.

Mult noroi la temelii întocmirilor, cari sunt factorii vieții publice maghiare, multă murdărie ce leagă împreună înjghebări, coterii, partide... Această iconă deplorabilă ni-se desfășură de obicei într'un cor de trosniri, de căderi, de prav ce înnoarează zarea și orbește ochii spulberându-se. Aceste prăbușiri și spulberări, cu ce le pricinuieste și cu ce rămâne în urma lor ne spune în graiul limpede și neîndurat al logicei forțelor, că tot ce e clădit din noroi, prav înăbușitor are să se facă.

Mult noroi la întemeierea coaliției

acum doi ani și ceva, multă minciună multă nerușinare în a specula credințele oamenilor lesne crezători. Iar de atunci încoace și până acum tot așa, multă murdărie pentru a o închea, biata coaliție, pentru a o ținea împreună, pelângă oale, cât s'o putea și iarăși multă murdărie și încă odată murdărie.

Privitorul obiectiv aștepta prăbușirea. Coaliția s'a ținut bine. Membrii ei nu au pretenții, nici gusturi dificile. Polónyi! Roza! Subvenții! Bursă de 100,000 coroane, despre care s'a adevărit că reprezintă numai un efectiv de 50000 coroane pentru acel, care a fost dăruit cu ea, fără a se afla unde s'au infundat celelalte 50,000 coroane. Spargerea mobilierului camerei, revoluții în comitate și în orașe, nu pentru libertățile țării; ci pentru un singur lucru: pentru putere!

Coaliția s'a ținut bine. N'a fost nici-o afacere la care membrii ei nu ar fi fost gata să răspundă în cor: non olet! Afacere să fie. De „olet“ ce le păsa lor? S'a ținut și obștea maghiară prin a cărei voință ori indolență numai se putea susține coaliția. Și ar trebui să fie și alți factori, dela cari ar trebui să atârne ființa ori neființa coaliției. Dar nu-i vedem în acest rol, pe care ar trebui să și-l asumeze pentru interesul țării. Coaliția cu pădurea de patrioți dela cătaramă, pe cari îi avea la spate putea deci până acum să fie liniște și să stea pe pace de către vre-o primejdie din această parte.

Dar acum de un timp încoace trosnește și a început să se ridice pulbere ca dela prăbușiri. Ce era clădit pe oale, trebuia să se prăbușească, făcând hârburi.

Și coaliția și câte altele dintre întocmirile în cari se desfășoară viața publică maghiară nu ar putea să facă pocăință, zicând cu psalmistul: „Căci iată în fărădelegi m'am zemislit și în păcate m'a născut maică-mea...“. Ei, conștiința asta o vor fi avut păcătoșii. Dar căruia i-a dat prin gând să facă pocăința și să-și propună îndreptarea?... „Stropimă-vei cu isop și mă voi curăți...“ O idiosincrasie față de isopul curățitor și orgii în starea păcatului, fără dorința, fără cunoștința îndreptării. Nu e mirare dacă trosnește mereu, dacă se prăbușește, dacă

norul năbușitor învăluie totul, de nu mai ști ce și unde va trosni în clipa următoare.

Astfel, stăpânitorii noștri, cari ar vrea să ne înghițească și nu țin samă că s'ar rupe și niște fălci vârtoase în o bucătură atât de țeapănă, nu niște gingii moleșite ca ale lor.

Iar noi?

În începuturile noastre de viață publică începuturi simple, lămurite, ușor de controlat și din lăuntru și dinafară n'a prea putut să pătrundă imoralitatea.

Dar suntem noi îngeri? Incercări sfioase (!?) s'au făcut și la noi de a pune panta păcatului sub porniri nobile, de a vără o legătură murdară între câte doi trei, cari ar trebui să fie uniți numai prin gândul binelui obștesc.

Să ne oprim, Români! Să învățăm din cele ce se petrec în vecini de noi și să înțelegem că tot ce e murdărie și păcat să răsbună amar.

Cu atât mai mult, pentru că viața noastră nu este inficiată, să ne dăm toată truda, ca să-i păstrăm curățenia. Unde a dat germenul răului surparea va veni repede. Dar până e numai germenul și nu e încangrenat întreg corpul poate o stărpire conștientă și stăruitoare va aduce curățirea și regenerarea.

Prin două puteri se ține tot ce e între oameni și între popoare: prin puterea morală; ori prin forțele brute, prin jocul împrejurărilor date. Puterea morală este principiul etern, de care se isbesc, se frâng mereu forțele brute, silite în urmă a se pune în serviciul puterii morale, în serviciul cinstei și al adevărului.

La vecinii noștri se prilejuiesc și forțe brute mai multe și jocul împrejurărilor date îi favorizează astăzi. Să vază ei, cât vor putea să o ducă numai cu aceste puteri și fără cea d'întăiu, ori chiar împotriva ei, împotriva cinstei, a adevărului și dreptății.

Noi pe partea noastră numai pe acestea le avem. Cu atât mai jeloși vom trebui să fim de danșele.

Avându-le pe acestea, nu ne vom înspăimânta de biruințele de o clipă ale imoralității brute. Dar aruncând dela noi și această din urmă pavază a noastră—ce ne mai rămâne?

Ar însemna, ori ca suntem niște

lași, cari nu ne gândim decât să fugim din luptă, ori niște desnădăjduiți, cari suntem gata să ne aruncăm pe milă ori fără milă în brațele contrarului!

Nu suntem nici una nici alta.

Cunoaștem punctul cel mai vulnerabil al dușmanilor? Atâta idee de tactică va trebui să avem, ca să căutăm a fi tari noi înșine chiar la acest punct, mai înainte de toate.

Debandadă kossuthistă. Nagy György și Bartha Ödön au avut în cursul zilei de ieri doi urmași: Dobroszláv Péter și Hentaller Lajos au anunțat și ei că ies din partidul Kossuthist care și-a abandonat programul. Se mai amintesc o mulțime de deputați cari ar fi hotărâți să părăsiască partidul, dar până acum numărul disidenților este numai de patru.

În schimb, deputații nemulțumiți pornesc în cercurile lor pentru a face acolo declarații de război. A fost, însă, mobilizată și garda mamelucilor și acum într'un cerc se votează guvernului încredere, în altul neîncredere.

Deputatul orașului Komárom, Szász Iozsef, a luat parte, Duminică, la adunarea partidului independist din acest oraș și a declarat că iese din partidul independist care își usurpă numele.

— Jos cu guvernul! Au înșelat țara! — cu aceste cuvinte a fost primită declarația deputatului Szász Iozsef.

Zboray Miklos, deputat, membru al partidului popular, și-a ținut darea de seamă, tot Duminică, în Marczali. A început să vorbească despre programul de reforme sociale al partidului său, dar a fost întrerupt.

— Ce va fi cu cvota?

— Despre cvotă — a răspuns Zboray — n'am ce să vă spun. Se va ridica și eu am să o votez. Eu doară nu pot să fiu mai

catolic decât papa, mai curuț decât Kosuth.... Dacă lui îi place transacțiunea, de ce să nu-mi placă mie?

Și mulțimea a acceptat explicația.

Nagy Emil, deputatul cercului Szolnok, și-a ținut darea de seamă în Iászkisér apărând guvernul, dar fără să amintească de ridicarea cotei. Csányi Sándor, deputat Kossuthist, a ținut o dare de seamă în Dárda, declarând, că va vota transacțiunea.

Partidul independist din Bacsca a declarat și el război guvernului. În organul său oficios declară că fac opoziție atât guvernului cât și partidului Kossuthist regnicolar și va apăra cu sfințenie steagul părăsit de cei dela putere.

Despre transacțiune și ridicarea cotei a fost vorba ieri și în conferința partidului Kossuthist, unde Holló l-a așecat pe Apponyi pe motiv că Apponyi, deși e membru al partidului Kossuthist care luptă pentru banca națională independentă, în repetite rânduri s'a declarat aderent al băncii comune.

Procesul de discompunere e în curgere.

„Cultura maghiară“. Dmke (Délmagyarországi Közművelődési Egylet) și-a ținut adunarea generală anuală Duminică în Hodmezövásárhely. La această adunare a eșit la iveală, că scopurile acestei societăți culturale nu e propagarea culturii, ci gheșeful, câștigul de bani.

Strigl Jozsef, profesor în Seghedin, a adus în discuție înființarea parohiei gr. ort. maghiare în Seghedin și aduce la cunoștința adunării că e minciună că parohia s'ar fi organizat. Societatea Dmke n'a făcut nimic pentru înființarea ei și cu toate acestea l-a angajat de preot pe preotul român «patriotic» Emilian Micu, care de săptămâni de zile trăiește pe străzile Seghedinului din mila creștinilor.

În raportul comitețului se spune că internatul susținut de această societate învață 500 de elevi străini. Profesorul Strigl cere să se îndrepteze acest fals, fiindcă

în realitate în acest internat nu sunt nici 50 de elevi străini. Secretarul e nevoit să recunoască că a luat în raport numărul elevilor de-acuma's doi ani.

Sassi Nagy Lajos dovedește că taxele membrilor (societatea are 8332 de membri) se cheltuesc pe călătorii, diurne, spese personale, fără să rămână un ban macar pentru scopurile culturale ale societății.

Muzsi Iános dovedește că internatul susținut de societate are dela elevi venituri de 108,000 coroane, iar cheltuielile sunt numai de 71,000 de coroane. Și în ciuda acestui venit anual de 37.000 de coroane taxele de întreținere ale elevilor sunt de 40 cor. lunar, pe când în alte internate sunt numai de 28 coroane sau și mai mici.

Se mai constată o mulțime de iregularități și adunarea se închide fără să se fi adus vre-o hotărâre.

«Gheșeful» e dară motivul care inspiră și șovinismul cultural maghiar.... Banul e chintesența patriotismului.

Disidenții. Nu trebuie s'avem teamă că în sânul partidului kossuthist se vor face rupturi mari. Mulți se suflă, dar puțini pornesc. Chiar și tânărul uriaș care a închis cel d'întâi ușa după sine. Neimpăcatul Nagy György, a luat ieri parte la darea de seamă a unui con-deputat, care va vota cota ridicată, a luat parte la darea de seamă dela Dárda, de unde i-s'a trimis lui Kossuth o telegramă de felicitare. Neimpăcatul uriaș tânăr, în scrisoarea sa de renunțare, citând din Kossuth Lajos, a declarat că chiar și un talent mic poate face mult dacă e asociat de o voință tare. Cu declarația aceasta a fixat legea renunțării sau nerenunțării de a fi membru al partidului kossuthist. Prima condiție, talentul mic, o posedă încă foarte mulți, dar cealaltă condiție, voința tare, puțini de tot o pot descoperi în ei. Numai prea puțini dintre talentele mici se pot dară avânta la fapta mare de a părăsi avânturile unui partid la putere. (»Az Ujság«).

Criză boemă. În cercurile politice boeme să vorbește despre o iminentă demisiune a ministrului de comerț Dr. Forscht, care să zice că ar urma chiar în decursul zilei de astăzi. În legătură cu această demisie ar fi și aceea a ministrului boem de agricultură.

FOIȚA ZIARULUI „LUPTA.“

Un târg ardelean, pe jumătate românesc: Rîșnovul.

În mănăstirea șes al Birsei, cu straja de munți falnici ce-l înconjoară, pe la jumătatea drumului ce duce dela granița Predealului la trecătoarea Branului, se află Rîșnovul, Rosenau al Sașilor, Barcza-Rosnyo, cum i s'a pus numele, de mult încă, din partea Ungurilor.

Privit de pe dealul înalt pe care cavalerii teotoni au ridicat în al XIII-lea veac o puternică cetate ce domină Rîșnovul, caracterisindu-l, satul acesta de 4801 suflete samănă cu un uriaș zmeu românesc căzut pe câmpie la poalele dealurilor: vijitoarea ar fi casarma de cavalerie din capul satului, corpul pătrat al zmeului l-ar forma cartierul săsesc cu biserica, primăria, școala și hanul cel mare de pe piața din centru; iar coada zmeului, șerpuită și lungă de doi kilometri, ar fi formată de cartierul românesc strâns între stânca râpoasă și apa mănioasă a Ghimbășelului.

Casele, cu prea puține abateri, și cele vechi de peste o sută de ani și cele, cari

acum se clădesc, sânt construite după același model uniform: fără etaj, ocupând puțin front la stradă, ele sunt învăluite toate cu aceleași țigle roșii, suprapuse în formă de solzi pe acoperișul foarte înalt, cu dublă pantă lăturalnică, iar, la stradă, cu o mică pată triunghiulară, supt care se lasă, imediat vertical, fațada; un părete găurit, în dreptul podului, cu două mici ferestre, iar, mai jos, cu două ferestre măricele, cu practice «loduri» (obloane de lemn). O mică strășină de două rânduri de țigle taie fațada în dreptul podului cu o dungă orizontală. Fiecare casă e legată de cea vecină printr'o foarte înaltă poartă boltită, supt care trece ușor carul încărcat cu fân. Dacă arunci o privire prin vre-o poartă lăsată deschisă, vezi o curte adâncă cu șură imensă în fund, o grădiniță care o desparte de grajd, după care urmează cele trei, patru odăi de locuință. În mijlocul curții, vezi cumpăna unui puț din care se scoate la o mică adâncime apă limpede și rece. În dosul șurii, multe curți mai au, urcând dealul, o grădină cu meri, peri, pruni, ale căror rădăcini te miri cum au putut găsi printre stânci pământul sănătos.

În această uniformitate obositoare, deosebești o casă de cealaltă, mai ales după frumosul și bătrânescul obicei de a însemna supt cele două mici ferestre ale podului, numele celui care a ridicat casa părintească, anul când a înălțat-o. Ți-i drag să vezi cum fiul a păzit, de văpseaua nouă, dată cu repezeală, vechile slove înflorite desemnate încet, cu iubire, și care vorbesc de strămoși. S'au păstrat astfel neapăsate ca cea din 1722 a lui Stoica Șerban, o casă din 1788 cu veche zugrăveală de sfinți. Față de acest respect al lucrului bătrânesc, îți dai sama, că nu din meschină vanitate, ci din iubire pentru copii și nepoți cât mai mulți și mai uniți și-a însemnat strămoșul numele. Vezi cu drag, grupate la un loc, case pe care cetești același nume de familie: «Nicu Nan 1879, Dumitru Nan 1885, Ion Nan 1887, Dumitru Nan 1895, Staicu Nan 1898», etc., etc., și vezi în multe case de Sași arbori genealogici urmărind pe strămoși până departe în evul mediu, — cum e familia Kopony, de pildă. Cutare dintre locuitorii orașelor noastre ar putea spune cum îi zicea bunicului său?!

Cartierul românesc se recunoaște pe dată după cruciulița de tinichea lucitoare

Dr. Paczak care e dispus a se declara solidă cu colegul său dela comerț Dr. Forscht într-o convorbire cu ministrul-președinte Beck i-a făcut declarații acestuia despre situația sa în partidul boem și l'a prevăzut asupra urmărilor.

Cauza acestor demisiuni este atacul întreprins de presa boemă împotriva alitudinii partidului ceh în Reichsrath.

„Narodny Listy“ scrie între altele :

„Când s'a pregătit reforma electorală să credea, că se vor trimite la Viena cei mai competenți oameni, cari să se întrepună în Reichsrath pentru drepturile Bohemilor. Din nefericire însă s'au trimis oameni, cari au compromis cauza noastră și ne-au slăbit înaintea Vienei“.

E vorba ca Dr. Paczak să l'a portofoliul comerțului, iar la agricultură să treacă iarăși un boem deputatul Prasek. Iar pentru cazul când Paczak ar renunța cu totul să între la comerț deputatul Dr. Fiedler, profesor universitar.

Din România.

Excedent bugetar.

La ministerul de finanțe al României s'au încheiat definitiv socotelile exercițiului financiar 1906—1907.

Acele socoteli arată că exercițiul trecut s'a încheiat cu un excedent de 55 milioane lei.

În același timp s'a calculat că în primele șase luni ale exercițiului în curs încasările statului au fost mai mici cu șase milioane, față de încasările din primul semestru al exercițiului expirat.

Se prevede că încasările totale din exercițiul în curs vor fi cu 12 milioane mai mici ca ale exercițiului 1906—1907, ceea ce ar însemna că exercițiul 1907—908 s'ar încheia cu un excedent de peste 30 milioane lei.

Mișcarea meseriașilor români.

I.

De un șir de ani, mișcarea meserieșilor de toate breslele a devenit o chestie destul de importantă pentru a fi luată în seamă de stăpânirea țării.

În cei din urmă zece ani, de bine, de rău, s'a pus temelie câtorva feluri de industrii, cari au atras și dintre Români un bunșor contingent, spulberând astfel povestea cum că „Românul n'ar fi bun decât la plug și că fără străini în meșteșuguri n'am putea trăi“.

Ceea ce însă a adus un mare rău în această chestie de viață a populației muncitoare, a fost faptul că din capul locului li-a lipsit meseriașilor o conducere inimoasă, care putea să pornească, nu numai din inițiativa patronilor fabricanți, constructori, sau maeștri formați, dar chiar din însuși corpul profesoral al școlilor tehnice, ajutat atât de mâna statului, cât și de a tuturor asociațiilor, pentru învierea industriilor naționale. S'a neglijat a-est punct de vedere în propășirea stării morale și materiale a meseriașilor, și i-am înstrăinat, căci, simțind și ei nevoia de a-și tângui păsurile, s'au lăsat conduși de vizitii politici, s'au transformat și dâșii într'un fel de zestre a acestor conducători, pierzându-și bunătate de vreme în mișcări fără rost, sau, și mai rău, dându-se pe mâna celor d'întăiu venetici, cari, băgându-le în cap doctrine false și făgăduieli ne-realizabile, îi stăpânesc acum de minune și-i aruncă după plăc împotriva guvernelor țării, amenințând tot mai mult liniștea orașelor, când pe focul dela sate încă nu s'a așezat bine cenușa.

În aceste condiții, meseriașii au fost specuțați, atât de dușmanii țării și oamenii fără căpătâi, cum și de electorii de meserie, cari, având nevoie de partizani și voturi spre a-și face treburile, luaseră în spinare pe meseriași, făgăduindu-le acea faimoasă lege, care era să le aducă mana cerească în casele lor sărăcite.

Legea, de bine, de rău, au cucerit-o meseriașii, mai prin glasurile conducătorilor aleși de ei, mai prin amenințările lor în dealul Mitropoliei dar ea nu li-a adus și nu putea să li aducă vre-o îndulcire în traiul lor, precum nici țara întregă n'a câștigat ceva de pe urma îndopării ei cu legi care nu se respectă de nimeni, care nu aplică decât pe dos, pentru a mări rănilor poporului, care slujesc de reclamă în fața naivilor; care ocupă bunătate de vreme celor ce le fac, pe șocoteala cârpitului de buget, și, în sfârșit, care se calcă ou un cinism îngrozitor, tocmai de cei chemați să le asculte și să le aplice.

Dar legea acordată meseriașilor li-a pricinuit mulțime de rele. În adevăr, prin punerea ei în aplicare cerând forme și alcătuirii de bresle, corporații, cluburi și alte așezări, s'au strâns în jurul lor o haită întregă de paraziți. Căci toate acele așezări aveau nevoie de conducători, secretari, președinți și vice-președinți și o cohortă de noi slujbași pe buget, apoi: case cu chirie pentru biurocrați, săli de întruniri, cluburi intime de pus la cale «interesele meseriașilor», și într'un cuvânt, o mulțime de anagale, care trebuiau plătite tot din sărăcia lucie a muncitorilor naivi, și cari, potrivit cu legea, au trebuit să se supună cotisării, dacă nu voiau să fie lipsiți și de dreptul la muncă, absolut liber până atunci. Dar un rău aduce pe altul: Așezarea și alcătuirea corporațiilor și cluburilor de meseriași au adus în capul lor pe toți gură-largă, cari adunând mereu pe meseriași și făgăduindu-le reformele lui Tache Farfuri, i-au pus pe drumuri, agitându-i mereu, așa încât ei, cu drojdia de făgăduieli în cap, nu-și mai pot căuta de lucru, pe când la spatele lor meseriașii străini li iau locul și muncesc vârtos, câștigând parale bune.

Pe lângă aceste năcazuri, mai vin apoi acele serbări de vară, cu parale cheltuite degeaba, de pe urma cărora profită tot paraziții, cari, după ce le inventează, apoi

ce se află pe coperișul fiecărei case de Român și, cu bucurie află, că tot mai mult prin acest semn al biruinței înaintea României spre locurile mai bune ale Sașilor, strângându-i acuma de toate părțile. Recunoști, iarăși, cartierul românesc după numele românești zugrăvite pe case, după marele număr de copii, «băieți și băiete», cu frumoșii ochi negri, cari se joacă, cuminti, dar murdari în stradă, supt privigherea «boreselor» bătrâne, încălțate cu cisme, care dacă nu mai merg la munca grea a câmpului, torc fără încetare pe prispa casei, la portița cu frumoase săpături, aici, în cartierul românesc. Recunoști că ești între Români după tipul, așa de curat păstrat, al bărbaților ce vin cu carele încărcate de fân mirositor și împodobite cu verdeață, al femeilor ce merg vesele, cu picioarele goale. Ținând une ori ghețele în mână, încovoiate supt greaua povară de lemne aduse de la pădurea din vârful muntelui, sau vin de la culesul afinelor și smeurii, unde nu odată au găsit de tovarăș la cules «ursul care scuipe pe om de trei ori și apoi pleacă mărâind». Și nu-i țeran, care, întâlnindu-te, să nu-ți poftască ziua-bună, nu e nevastă, care

să nu te întrebe, cu graiu ardelenesc ce cântă: pe unde mergi, de e frumos Râșnovul, de nu cumperi zmeură? Ce păcat, că frumosul port românesc numai bărbații l-au păstrat!

E curios, că partea cea mai mare din cartierul românesc, Dobricea, este cu totul ascunsă în valea dintre doi munți, ascunsă chiar de vederea cetății reutone din vârful de munte. Ai putea să cobori de sute de ori strada lungă a cartierului românesc fără să bănuiești, că aproape 2000 de suflete de Români trăiesc aici, în casele presărate pe cele două lungi străzi ce urcă de-o parte și de alta a văii Dobricei, împreunându-se tocmai sus, în pădure. Și ce frumoasă e de aici priveliștea spre Bucegi, Piatra Craiului, un colț din câmpia Bârsei, și ce curios și rar fenomen acustic află aici: auzi deslușit, ca și cum ar vorbi lângă tine, pe cei cari vorbesc departe, tocmai de cealaltă parte a văii...

Privind la casele mai vechi din cartierul românesc, vezi case ca aceea a lui Ioan Popa din 1868 și aceea a lui Ioan Scurtu din 1874 cu numele scris în cirilice, dar vezi case mai vechi: din 1825 a lui Stoica Pârveu, din 1832 a lui «Bucur Purvu», cu

numele scris în slove latine. N'ar trebui să deducem de aici, că Râșnoveni scriau cu slove latine încă de la 1826, dar că locuințele lor au fost zidite de meșteri sași; aceasta ni-o dovedește bună oară, pe lângă ortografia «Purvu», și adausul în nemțește: «den 5-ten Octobér».

Dincolo de apă, pe loc supus inundărilor, se află cartierul țigănesc: vechile lor bordeie s'au preschimbat cu încetul în case adevărate și toate au pe acoperiș crucea Românilor. Acești Țigani stabili își zic Români, sunt meșteșugari, salahori, cerșitori, fac cărămidă, și apar chiar ca samșari, ținând în această privință locul Evreilor, cari n'au pus încă piciorul în Râșnov.

Cele mai frumoase, mai confortabile locuințe sunt ale Sașilor; tot ei au cele mai bune pământuri de agricultură, cumpărate de la Români într-o vreme când aceștia trăiau mai mult din păstorie, ducând, fără piedecă, la graniță, oile să pască în «Țară».

H. Stahl.

Știrbirea numelui lui Kossuth.

Ori-câtă demoralizare s'a sălășluit în partidul patruzeceștiștii ca și în întreaga coaliția contrastul imoral dintre principiile și tradițiile partidului patruzeceștiștii și dintre ținuta din timpul din urmă a acestui partid a provocat totuși un resens la unii dintre patruzeceștiști, — un resens, pentru care dacă unii au știut să afle expresiuni foarte demole, foarte incolore, s'a aflat totuși unul, să vorbească mai pe șleau. Hentaller Lajos e îndrăznețul acesta exotic printre Kossuhiști.

A ieșit și Hentaller din partidul patruzeceștiștii și această ieșire a anunțat-o lui Francisc Kossuth președintelui de partid prin următoarea scrisoare:

Domnule Președinte!

I-ți aduc la cunoștință, că ies din clubul partidului patruzeceștiștii.

Invoiala aceea, pe care guvernul a încheiat-o cu Austria pentru regularea raporturilor economice, eu le consider atât de contrare intereselor Ungarici și principiilor profesate de partidul patruzeceștiștii și de Tine, în cât eu nu pot să acceptez proiectele de legi despre această invoială nici chiar după explicațiile, prin cari Tu ai încercat a înfrunșa acele proiecte în discursul ce ai rostit în clubul patruzeceștiștii.

Nici un guvern ungar pân'acum n'a încheiat o tranșacțiune ca cea încheiată prin guvernul actual. Vechile guverne liberale au încheiat numai tranșacțiuni rele; dar tranșacțiunea de acum este rușinoasă și înjositoare.

Imi aduc încă bine aminte de o discuție parlamentară din anul trecut, era la desbaterea bugetului și Tu într'un discurs lung ai făcut promisiunea, că vei elupa independența economică a țării. Țara întreagă s'a încrezut în această declarație; pentru că ai făcut-o Tu. Cu atât e mai sguditoare desamăgirea ce o pricinuești tuturor, dându-ți concursul la o asemenea tranșacțiune. Ai adus o știrbire ireparabilă numelui lui Kossuth și n'ai făcut nici un folos țării. Pentru că nu numai ai dus țara mai aproape de independență; ci din contra, ai conclucrat ca ea să fie încătușată cu lanțuri și mai tari cătră Austria.

Acele succese de drept public, pe cari le-ai prezentat în colorii atât de viorii, în esență nu valorează nimic; pentru că noi nu avem nevoie de succese pe hârtie, ci de instituțiuni reale.

Precum din formula lui Széll țara nu a avut nici un folos, astfel nici formulele guvernului actual nu fac o para chioară, pentru că puterea le va arunca la o parte tocmai așa, după cum nu a luat acum în socotintă drepturile acele, pe cari ni-le-a asigurat Art. XXX din 1899.

În loc de a elupa independența economică, ați lărgit bazele comunității economice. Ați conces Austriei un amestec și în astfel de chestiuni, pe cari, până acum, le-am putut rezolvi cu totul independenți și ați luat asupra voastră obligamente cu privire la dispoziții, la cari Austria nu a avut nici un amestec și asupra cărora nu consimțesc să li-se da cuvânt austriacilor și nu ai consimțit nici Tu mai înainte de ce ai primit un portofoliu ministerial.

Legătura căii ferate dalmatine, contra căreia ai purtat în timpul guvernului lui Széll o luptă atât de vehementă, se face acum pe bani unguerești; iar în privința tarifelor drumului de fer tranșacțiunea ne aservește cu totul Austriei. Ați consimțit la condiția rușinoasă, ca pelângă Budapesta pe Dunărea maghiară corăbiile austriace să plutească sub pavilionul austriac, reforma bursei o faceți după cum vi-se poruncește din Austria și prin un nou aranjament în chestia zahărului ați nimicit această industrie în Ungaria.

Chestiunea băncei, adevărat, că ați scos-o din complexul tranșacțiunii; dar cu o târziuială, că pentru cazul ridicării băncii na-

ționale independente v'ați îndatorat, ca partea Ungariei din datoria comună să o răscumpărați, plătind-o cu aur. Ați făcut imposibilă pentru totdeauna ridicarea băncii naționale independente.

Fiascul economic nu l'ai mărturisit partidului cu sinceritate și când Te-ai străduit să scoți la iveală niște fleacuri de succese de drept public, la dreptul vorbind, ai voit să alinți fără nădejdi, a căror realizare — având în vedere experiențele trecutului recent — nici Tu nu le poți aștepta.

Și, peste toate astea, ai mai luat și angajamentul de a urca cvota.

Eu nu pot să Te urmez mai departe pe acest drum; pentru că prin aceasta nu se poate ajunge la independența țării.

Și fiindcă primirea ori respingerea proiectelor privitoare la tranșacțiune ai slevat-o ca pe o chestie de cabinet și de partid, eu ies din partidul patruzeceștiștii și voi lupta în o altă tabără, și dacă vremile vor cere, chiar contra Ta pentru cea independență a țării, care mi-a fost totdeauna programul meu politic și dela care eu nu pot să mă abat nici după explicațiile Tale.

Rămân al Tău prieten vechiu

Hentaller Lajos, m. p.

Björnson e neînduplecat.

Eruditul savant norvegian îi administrează lui Apponyi o replică, pe care o reproducem după „Neue Freie Presse“:

„Apponyi mi-a răspuns cu capul ridicat. Mă asigură, că dacă se va prezenta la cea mai apropiată ocazie la conferința internațională pentru pace, se va prezenta „cu capul ridicat“. Cine se indoiește de asta? Oare opresorii popoarelor când s'au putut ei vedea altfel?

Nu de mult, când deputații slovaci au fost maltratați și scoși din parlamentul ungar, am văzut, că s'a ridicat contele Apponyi și a declarat cum trebuie să se procedeze, pentru ca acest neam să fie oprimat și mai departe. S'a primit o lege școlară, ca și care nicăieri nu s'a văzut mai înainte, pentru că dispozițiile cele mai de căpetenie ale acelei legi sunt din guttaperchă. Ele se pot întinde atât de mult, încât să se poată sugruma printr'insele toate naționalitățile.

Ai răpi pe copii dela mamele lor e atât, ca și când i-ai răpi pe prunci dela țafă. Chiar aceasta o poruncește contele Apponyi „cu capul ridicat“ în legea lui școlară. Prin puterea legii acesteia Germanii, Românii, Croații, Rutenii și Slovaci se alungă sub spiritul și sub voința maghiară; pentru că acest spirit, această voință, sunt cele mai bătrâne, cele mai nobile, cele mai civilizate în întreaga lume, sunt tocmai acele, cari vor putea mai de grabă să ducă popoarele la mai bine.

Sub domnia acestei legi mult mai multe mii de emigranți decât în trecut vor putea să fie îndesușiți cu zdrențele lor în vagoane pentru vite. Va sta atunci contele Apponyi în mijlocul lor cu capul ridicat. Aceasta să-i mângâie! Să-i mângâie în ceasul udat cu lacrimi atât pe acei cari pleacă, precum și pe acei cari rămân acasă.

Iar dacă copiii rămași îndărăt nu vor putea să învețe unguerește, pentru că limba e grea și dacă prin urmare nu vor învăța nimic și în Ungaria vor fi mai mulți analfa-beți din întreaga Europa—ce are de a face? Priviți! Contele Apponyi stă în mijlocul lor cu capul ridicat. Bisericile goale, goale, fiindcă se predică unguerește în ele — episcopii magnați au dreptul de a numi preoți

le organizează, pentru a presinta acele socoteli umflăte; și, în sfârșit, acele baluri de țărnă care au făcut din meseriași și familiile lor niște papagali ai modei, dându-și pâinea din gura copiilor pentru gățeli de bal, de pe urma cărora cîștigă tot străinii.

De sigur că lucrurile nu ajungeau aici, dacă atât patronii, cât și meseriașii, se chibzuiau așa fel ca îmbunătățirea stării lor să se facă prin ei înșii, iar nu să aștepte totul dela Staț, care nu le poate da nimic, sau să se arunce în brațele străinilor, cari aveau și au tot interesul să nu se desvolte în această țară o industrie cu lucrători români.

Să vedem acum, care sunt datoriile patronilor și fabricanților către meseriași și ale acestora către cei d'intâiu. Patronul sau fabricantul dispune de capitalul mobil și imobil pentru a face industrie, dar pentru a reuși în întreprinderea sa, are nevoie de lucrul meseriașului și lucrătorului. Pentru ca întreprinderea să poată căpăta țăria necesară, trebuie ca el să-și apropie pe lucrători, nu numai cu munca, ci mai ales și cu sufletul ca astfel să fie legați cât mai mult de interesele fabricantului. Dar cum s'ar putea lucra cu meseriașii pentru a-i identifica cu interesele patronului? Foarte lesne: pe calea sufletească, adică socotindu-se ca părinte al celorla din ale căror mâni iese lucrul pe piață, lucru care face și fala fabricantului și mai ales situația sa economică și materială. Intâiu mijloc pentru ca patronii să-și apropie pe meseriași, este, de sigur calea dragostei și atenției la durerile și de o băgare de seamă la durerile lui și, nevoile lor. Meseriașul, chinuit de greul traiului, are și el nevoie de un cuvânt bun, din când în când, — în loc de a-l lăsa pradă petrecerilor de cârciume, — e cuviincios lucru a-i aduna, a-i sfătui, a li tocmi un conferențiar de inimă că să-i lumineze.

Căci, mulțămită Domnului, avem destui oameni de inimă, cari să li arăte, pe vorba și inima lor, calea cuminte de urmat în mișcările și aspirațiile lor, dovedindu-li că mântuirea nu o pot aștepta dela un Racovschi sau dela alți pândari ai nenorocirilor noastre. Apoi, însuși patronul, cu familia, să le mai viziteze casele, să li mai dea sfaturi casnice femeilor, să li mai mîngâie copii cu câte o jucărie sau acadea la zile mai mari, și în scurt să facă aceia ce părintele face pentru copilul său.

În altă ordine de idei, privitoare la partea materială. Patronul să caute ai asocia, ai îndemna la economii, și chiar cu sila ai face să aibă librete la Casa de Economie, a li face rost în fabrica lui de un „consum“ ieftin, a le tocmi un doctor pentru a-i căuta gratuit la boli, atât pe ei, cât și pe familiile lor, a le face rost de doctorii și apoi a căuta ca, în fiecare an, sau în răstămpuri, să facă și câte-o bursă la unul sau mai mulți dintre meseriași, spre a-i specializa în străinătate, astfel ca, încetul cu încetul, din ogorul industriei românești să se hrănească numai Românii.

(Neamul românesc)

Pl.

pe cine vreau dânsii—le va umplea contele Apponyi, el singur, de-apururi cu capul ridicat. Dacă museele orașelor se închid și mijloacele lor bănești — până chiar și darul împăratului — se confiscă, atunci, puteți să fiți siguri, că îl veți vedea undeva în apropiere pe vre-o movilă pe geniul ocrotitor al Maghiarilor contele Apponyi cu capul ridicat.

Pentru mărirea acestui geniu ocrotitor adun acum mărturii și dovezi printre popoarele asuprite de Maghiari. Nu am nici-o grabă, fiindcă știu și de altfel, că dl conte Apponyi le așteaptă cu capul ridicat.

Björnsterne Björnson.

Starea sănătății Monarchului.

Viena, 22 Oct.

Starea sănătății Împăratului nu e multumitoare nici astăzi. Aseară a fost vizitat de Drul Kerzl și o oră după aceasta vizită la 8 și un sfert Suveranul s'a culcat. Noaptea a petrecut-o neliniștit. A fost cuprins în mai multe rânduri de tuse, cari l'a ținut mai multă vreme.

N'a avut fierbînțeli și catarul deasemenea e mai slăbit.

Suveranul s'a sculat puțin după ora 4 și a trecut în odaia de lucru. Puțin după aceea a dejunat cu poftă.

Din cauza neodihnei de peste noapte starea fizică a Suveranului nu e multumitoare și augustinul bolnav pare cu totul obosit.

Adunări populare.

Deputații români din Arad au continuat în cercurile lor dările de seamă asupra activității lor parlamentare. Am dat la timpul său vorbirea D-lui Dr. Ion Suciu înaintea alegătorilor săi la Borosineu. Astăzi amintim, că în zilele de Sâmbătă și Duminecă zelosul deputat a fost în mijlocul poporului, care l'a primit cu însufletire la Dezna, la Sebiș, în Buteni și Cermeiu. Pretutindenea înfocatul naționalist a fost învăluit de dragostea și simpatia poporenilor, pe cari i-a inițiat în afacerile ce-ne preocupă și i-a însufletit pentru o acțiune puternică și acolo acasă, care e tot atât de necesară pentru afirmarea noastră, ca și luptele ce le purtăm în parlament.

La Siria deputatul Dr. Stefan C. Pop a pregătit pentru alegătorii săi o adevărată zi de sărbătoare națională. Trebuie să-l fi văzut și auzit cineva pe harnicul deputat vorbind în mijlocul poporului pentru a-și putea da seama de puterea de inspirație, de forța de convingere, de însufletire, cari sunt tot atâtea calități ale valorosului român, care prin abnegațiunea, cu care s'a devotat cauzei naționale, aduce cele mai mari jertfe intereselor sale proprii.

Un excelent mod de expunere în grai, pe înțelesul tuturor, o dragoste nețărmurită pentru poporul oprost și pentru salvarea lui au făcut, ca deputatul Dr. Stefan Pop să fie ascultat pretutindenea cu cel mai viu interes și aclamat de mulțimea adunată.

La Târnova a fost deasemenea primit sărbătorește.

Țăranii au mare încredere și cu drept cuvânt în delegatul lor.

Deputatul Vasile Goldiș intre alegatori.

Duminecă deputatul Goldiș și-a ținut darea sa de seamă, în comunele Mândruloc, Cicir și Soboteli. Dânsul a fost însoțit de Dl Russu-Sirianul directorul ziarului «Tribuna» și de câți-va prieteni din Arad.

În binedocumentata sa vorbire harnicul reprezentant al cercului Radna a știut să caracterizeze viața noastră politică și să arate rostul sănătos al luptelor noastre parlamentare.

A vorbit și Dl Russu-Sirianul animând poporul la mișcare împotriva oricărui atac din partea guvernului.

În Mândruloc s'a votat deputatului Goldiș următoarea motiune de încredere:

«Noi, poporul român din Mândruloc, întruniți astăzi în adunare, ascultând cuvântul în mijlocul nostru, aducem următoarea tarea deputatului nostru Vasile Goldiș, vehotărâre:

«Aprobăm ținuta deputatului nostru Vasile Goldiș în camera ungară, care este expresia voinței noastre; îi votăm încrederea noastră, de care se bucură în toată plenitudinea.

«Îl rugăm și autorizăm, ca în parlamentul ungar să lupte pentru sufragiul universal, secret după comune, singura garanță astăzi pentru exprimarea voinței poporului, îndreptățit aș-și croi el soarta.

BULETIN PARLAMENTAR

Sedința de azi a Camerei.

Proiectul de budget.—Reforma dărilor.

După o pauză de câteva zile astăzi s'a deschis din nou Camera.

Ministrul-președinte Wekerle a prezentat proiectul de budget pe exercițiul 1908, care arată o urcare față de anul expirat. Cheltuielile s'au sporit cu o sumă de 103 milioane de coroane, iar dările s'au mărit cam cu aceeași sumă. (sărac popor!!)

Principalele date ale budgetului arată următoarele cifre:

Cheltuieli ordinare 1.238,289.726 de coroane, deci o sporire cu 103,513.827 cor. față de anul trecut.

Din această sumă circa 23 de milioane și 600 mii coroane sunt întrebuințate pentru sporirea lefii judecătorilor și procurorilor, (natural, că extraordinarele servicii, ce acești funcționari fac în interesul națiunii maghiare reclamă aceasta neînsemnată răsplată! Red.) apoi pentru învățatorii dela școalele elementare și pentru funcționari de tren.

Cheltuielile Camerei se urcă cu 107.265 coroane.

La ministerul de interne (poliția!) 980.743 coroane.

La serviciul sanitar 915.545 coroane.

Pe seama gendarmăriei a dat un plus de 1,181.601 coroane. (Bravo!!) Poliția Capitalei 457.798.

La finanțe s'au urcat cheltuielile cu 21,619.065.

La comerț s'au urcat cu 45,363.799.

La căile ferate o urcare de 35,146.250 coroane.

La agricultură 4,975.449.

La culte și instrucție publică 11,609.887.

La ministerul de honvezi 1.678.008.

La justiție un spor în cheltueli de 3.760.569.

Și acum după-ce am văzut cât de ușor să sporesc cheltuelile în statul ungar să ne punem o mică întrebare:

Făcut-a acest guvern vr'o îmbunătățire în interesul poporului pentru-ca acesta să fie în stare să facă față cheltuelilor ce îi se impun. Da! pașapoartele pentru America!

Reforma dărei.

În ședința de astăzi a Camerei primul ministru Wekerle a prezentat de asemenea 7 proiecte de legi în chestia reformei dărilor.

Caracterul principal al acestei reforme este simplificarea dărilor și anume va fi: 1. dare după venit, 2. darea după câștigul profesional, 3. dare de pământ, 4. dare de casă, 5. după capital și rentă.

Dare de venit sunt obligați să plătiască:

1. Cetățenii ungari după toate venitele lor, dacă au locuință stabilă pe teritoriul țării.

2. Cetățenii ungari cari trăiesc în străinătate, după venitele ce le au în interiorul țării.

3. Cetățenii streini, dacă locuiesc cel puțin un an pe teritoriul țării, sau dacă stau aci pentru câștig.

Sunt scutiți de dare de venit aceia, cari au un salar sub 600 cor. anual.

Scala dărei de venit e următoarea:

6—700	5
7—800	6
8—900	7
9—1000	8
1000—1100	9
1100—1200	10
1200—1300	11
1300—1400	12
1400—1500	14
1500—1600	16
1600—1800	19
1800—2000	22
2000—2200	26
2200—2400	30
2400—2600	34
2600—2800	38
2800—3000	44
3000—3200	50

După această sumă să iau 6 cor. pentru fiecare spor de 200 cor., până la 4000. Dela 4400 în sus pentru fiecare 400 cor. creștere se iau 16 cor., dare. Dela 7200 în sus pentru fiecare 600 cor. o urcare de 26 cor. Dela 10.000 în sus raportul e diferit.

Darea după câștigul profesional se referă la toți aceia, cari trăiesc din industrie, comerț, sau din băieșit.

Referitor la darea de pământ la stabilirea procentului și îndreptarea catastrorelor este un proiect separat. Darea de casă în Capitală scade dela 17,6 procente la 17 procente. În orașe cu mai mult de 15 mii de locuitori și în localitățile balneare se reduce dela 15 la 11 procente; iar în cele cu mai puțin de 1000 de locuitori se reduce dela 15 la 9 procente.

Darea de venit după capital și rentă în loc de 10 procente se reduce la 5 procente.

Cronica externă.

Demonstrații în Belgrad.

Cabinetul Pasici își are mulți dușmani. Mai ales în urma uciderei celor doi ziaristi în închisoarea din Belgrad s'a asociat la opoziție aproape întreaga opinie publică. În Dumineca trecută studențimea universitară a organizat o puternică demonstrație ostilă guvernului.

Manifestanții au trecut pe dinaintea palatului regal, la locuința primului ministru Pasici, apoi pe dinaintea Scupcinei pretutindenea în strigăte de «jos guvernul!» După o durată de două ore manifestanții s'au împrăștiat, fără a se fi produs vr'o ciocnire.

Din Maroc.

O telegramă sosită din Paris cu data de 21 c., anunță că în ziua de 14 c., s'a dat o luptă între două companii franceze trimise în recunoaștere spre Rabâat și un detașament de marocani.

În această luptă căpitanul Har a fost grav rănit și a și murit în urma rănilor primite. Nu se știe dacă dușmanul făcea parte din mehalla sultanului Mulay Hafid, sau era un trib al revoltaților nesupuși încă.

Evenimentele în Rusia.

Agencia telegrafică din Petersburg anunță cu data de 21 Oct., că geandarmierii din Zarskoje-Selo i-au fost predați doi necunoscuți, cari se încercau să pună mine în apropierea căii ferate ce duce spre Pawłowsk.

Descoperirea a fost făcută de niște câni de vânatoare, cari au dus pe stăpânul lor într'un loc acoperit cu paie, cu pământ și crângi. Când s'a descoperit locul s'a dat de instrumente de săpat și de cei doi tentațori, cari lucrau la gaura subterană.

Făcându-li-se perchiziția s'au găsit la ei documente compromițătoare și telegrame din partea complicilor.

Ei au fost predați justiției.

Țarul Nicolae către Nelidow.

Țarul Nicolae a trimis ambasadorului rusesc Nelidow un rescript în care îi mulțumește pentru extraordinarele servicii diplomatice ce le-a făcut Rusiei ajutat de înaltele sale calități personale și prin care-l denumește ca cel dintâi împuțernicit al Rusiei la proxima conferință pentru pace.

O înțelegere adevărată a intereselor Rusiei, precum și însufletețele sale sentimente de adevărată iubire de oameni, i-au dat putința lui Nelidow de a exopera cu succes obligațiunile cu care a fost însărcinat.

Țarul încheie cu cuvintele: «Ales ca președinte al acestei adunări internaționale, ați cooperat cu succes la efectuarea dorinței, ce-mi zace la inimă, anume întărirea legăturilor de pace între popoare în baza respectării dreptului. Considerând aceste merite țin să vă exprim cea mai sinceră recunoștință».

Un episcop concediat.

Cunoscutul membru al celei dintâi Dume episcopul din Vilna Baronul Kopp a fost suprimat din scaunul episcopal pentru principiile sale radicale.

Un manifest al opoziției sârbești.

Opoziția unită a lansat împotriva guvernului un manifest, pe care-l resumăm în următoarele:

Actualul guvern a dat o nouă lovitură dreptului și libertății poporului prin ajunarea pe timp nedeterminată a Scupcinei, făcută prin ucaz regal, care în baza constituției trebuia să se deschidă la 14 Octombrie. Prin aceasta guvernul fuge de judecata și condamnarea poporului și în a-

ceastă fugă este înlesnit chiar de însuși regele.

Actualul guvern a ajuns la putere pe căi necorecte. Majoritatea în cameră și-a câștigat-o prin înșelăciune, prin volnicie și corupție. Politica lui financiară, economică și comercială este rea. Serbia este adusă prin operațiile acestui guvern într'o situație internațională dificilă, care amenință cele mai esențiale interese vitale ale ei. Constituția și regele au fost atacate de acest guvern ori de câte ori a voit. Adversarii politici, și aceștia sunt majoritatea populațiunii, — au fost urmăriți, atacați, condamnați pe nedrept și schingiuiți de autoritățile administrației, sub acest guvern s'a încuibat în Serbia o corupție, cum n'a fost nici odată în țară. Când era să-și dea seama înaintea poporului despre faptele pătate de sânge nevinovat, și-a luat refugiu la ucazul regal, și a amânat deschiderea Camerei.

Deoarece această afirmare a Scupcinei este un atac serios în contra constituției și a dreptului precum și un pericol pentru dezvoltarea normală a evenimentelor politice în staț, reprezentanții tuturor grupărilor din opoziție, fără deosebire de vederile lor princiare, își țin de datorință să protesteze energic înaintea poporului, contra acestui abuz de putere.

Manifestul a fost iscălit de toți deputații naționali opoziționiști, de tinerii radicali, naționalști, social-democrați și progresiști.

FRANZ JOSEF Apă purgativă

ȘTIRILE ZILEI.

Marți 22 Octomvrie n.

— **La Teatrul Național din București** s'a înighebat o mică stagiune de operă, care va cuprinde însă numai 15 reprezentații extraordinare, dându-se numai opere celebre și cu artiști de absolut renume.

— **Alegerii în comitatul Torontal.** Naționalitățile din comitatul Torontal neputând suferi mai mult politica oarbă a flămânzilor după păpicaș și setoșilor după rachiu, au hotărît ca la alegerile de membri în congregație să-și deie votul numai pentru candidați cari nu atârănă dela slujbașii stăpânirii. Astfel vor putea să scape de multe nedreptăți ce li se fac din partea slujbașilor și multe dări fără rost trebuie să se șteargă. La alegerile ce se vor face în zilele aceste fiecare alegător să meargă la votare și să-și deie votul numai pentru candidații naționali cari fac politică democrată, pentru popor, ear pentru slujbași și prietenii lor să nu voteze. Fiecare alegător să-și păzească cinstea numelui. Cei rătăciți trebuie să se publice în vileag ca să se poată ținea seamă de purtarea lor. P. S.

— **Hymen.** Dl Adrian Costin, absolvent de teologie, anunță căsătoria sa cu d-șoara Eugenia Papiriu Pop, fiica preotului unit din Țăud.

— **Valeria Pop și Septimiu Sever Popa,** absolvent de teologie de asemenea să vor cununa la 27 Oct. în Bandul de câmpie.

Felicitările noastre!

— **Intâlnire colegială.** Invățătorii cari au absolvat preparandia din Blaj în anul 1897 sunt chemați la convenirea colegială de 10 ani pe ziua de 29 Oct. n. în Blaj. Localul și ora convenirii să vor statori în adunarea generală ziua amintită.

Ioachim Pop, Paul Pușcaș, Ioan Bărbat, Dionisiu Ștef, Ioan Velicea, Ioan Dancu,

Nicolau Frățilă, Romul Dobrin, Alexandru Bejan.

— **Isprăvile a doi escroci.** Cetim în «Apărarea Națională» din Cernăuți:

La 8 l. c. sosește în Siret un anumit G. Marinescu și altul Antonescu sau Cristescu, se prezintă unor domni români, că ar fi o parte ruptă din societatea de cântare «Carmen», care a hotărât să dee concerte și prin celelalte orașe mici din Bucovina și-i roagă de sprijin și de recomandare.

Respectivii domni, în buna credință c'o s'audă o cântare frumoasă românească, îi sprijinesc în toată privința, ba animează și pe străini să cumpere bilete de intrare la concertul, ce-au făgăduit să-l deie acești escroci la 17 l. c., iar celui ce se scuza, c'o să cumpere la casă, fiindcă n'are bani la sine, escroci îi spuneau să ieie bilet numai decât, căci la casă pozitiv n'o să fie de căpătat. Astfel umblând din casă în casă au vândut bilete de 250 coroane și fără să ieie măcar rămas bun, au șterpelit-o fără urmă, pecând bieții Siriteni strâng din umeri și clatină din cap — frumoasă treabă.

S'a telegrafat în toate părțile și până azi nici o știre. Ei mai ziceau, că Duminică la 13 l. c. dau concert în Suceava. S'a telegrafat profesorului Sebi Popovici fiind că se vorbea de dânsul și spunea c'au fost la el. Acesta ne răspunde, că nu știe nimic de concert. Curios, ei mai știau atâtea familii românești și aveau recomandări — se'nțelege falsificate — dela fiecare, încât trebuia să le cazi în cursă numai decât.

Se presupune să fie ovrei din România.

— **O minune a judecătorilor maghiare.** Din Oradea mare ne vine o știre căreia abia putem să-i dăm crezământ.

Țăranii români George Domocoș, Petru Popa și soții din Maderat sunt implicați într'un proces de agitație contra națiunii maghiare și achitați de tribunalul din Arad, (iarăși o minune) au fost târați de procuror care nu s'a mulțumit cu sentința Tribunalului la tabla din Oradea mare!

Aci s'au desfășurat din nou protocoalele, pentru a se putea da de vr'o urmă de păcat din partea «Criminalilor».

Inalții juzi ai Curții de apel au găsit nefondată acuza și au achitat pe țărani.

Nu e aceasta oare o minune în analele judecătorilor noastre?

Romanul ziarului „Lupta.“

Părinți și fii

de

(56)

Ivan Turghenieff.

Arcadis trecea prin coridor ca să ajungă în chilia sa. Portărelul aleargă după el și-i dete de veste că dl Bazaroff îl așteaptă.

„Eugen! — se miră îngrozit parcă — de mult a sosit?“

„Tocmai în minutul acesta, dar îmi spuse să nu-l anunț la Ana Serghievna ci să-l duc deauna în odaia dvoastră“.

S'a întâmplat vre-o nenorocire p'acasă? Iși gândi Arcadis, și urcând tot o fugă treptele, dete busta în odăe

Abea cât zări de Bazaroff, se și liniști, cu toate că un ochi mai deprins negreșit ar fi observat pe fața lui, pururea energică și slăbită puțin un fel de zbucium sufletesc. El ședea pe marginea ferestrei, cu mantia plină de praf pe umeri, cu șapca în cap. Nu se clăti din loc, nici când Arcadis îi sări pe după gât, și chioti de bucurie.

În rezumat: sămănatul de toamnă a întârziat aproape pretutindeni, semințele aruncate în pământ au resărit foarte rău, și dacă în viitor nu va ploua din belșug, e primejdie, că sămănaturile în partea lor covârșitoare vor fi pustiite.

Recolta Indiei. Din London se vesteste, că ploaia mult dorită în India superioară nu s'a revărsat, astfel prospectele de recoltă în provinciile aliate, precum și în departamentul Pundsab sunt foarte triste. Grâul s'a scumpit în mod foarte simțitor, se vinde cu prețuri, ca și în anii de foamete.

Expoziție de vite. Asociația agricultorilor din Ungaria de Sud va aranja în luna Februarie anul viitor o mare expoziție de vite cormute de prăsilă, precum și o expoziție de cai. Expoziția se va ține în orașul Jimbolea (Zsombolya).

Expoziții internaționale. În amintirea aniversării de cinci—zeci ani de când s'a proclamat regatul Italiei se va aranja la anul 1911 o expoziție industrială în Turin, la care vor fi invitate a participa toate popoarele.

În anul viitor se va aranja la Marseille o expoziție internațională de electricitate.

Conferența Camerilor de comerț și industrie. Secretarul general al Camerei de comerț și industrie din Budapesta a început o acțiune în scopul convocării, pe zilele de 26 și 27 Octombrie n., a unei conferințe a tuturor camerilor de comerț din Ungaria.

Secretarul va propune conferinței regnicolare, ca să se facă pașii necesari pentru împuținarea prea numeroaselor târguri de țară și ca camerele de comerț să iee poziție hotărâtă față de acțiunea Asociațiilor agricultorilor, cari ținteste la oprirea importului de vite din statele balcanice.

Faliment mare. După cum se vesteste din Timișoara, firma veche și mare S. Bachruch s'a declarat insolventă.

Pasivele firmei se urcă la suma de 40.000 coroane. Băncile din Timișoara sunt interesate cu suma de 200.000

Bursa de efecte. Tendința generală la bursa de efecte a fost la deschidere liniștită. Mai târziu în urma vânzării arbitrajului vienez cursurile valorilor au căzut cu puțin. Circulația a fost restrânsă, iar târgul efectiv minimală.

La încheierea bursei au notat:

Acțiunile institutului de credit	Coroane
" " austriac	vinde 632
" " ung.	740.25
" băncei de escompt	461.75
" soc. căilor fer. aust. ung.	653
Renta ung. de aur 4 proc.	110.75
" " coroane 4	92.90
" austr. de aur 4	115.40
" " coroane 4	96.75
Scrisuri fonciare „Albina“	101
Napoleon d'or (20 franci aur)	19.21
mărți germane, aur	23.55
Galbeni austriaci și ungurești	11.43
Bilete germane 100 mărți	117.62
" franceze 100 franci	95.92
" italiene 100 lire	96.10
" române 100 lei	95.30
Ruble rusești de hârtie	2.54

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut 15,000 măji metrice grâu.

Prețurile cerealelor. Tendința generală în târgul efectiv de cereale a fost fermă. Tendința în prețuri e spre urcare.

Circulația în urma rezervei producătorilor a fost restrânsă. Cerealele s'au scumpit.

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut 35.000 măji m. grâu.

Pentru cel mai frumos grâu de Tisa (80 kgr. greutate) s'au plătit 24 cor. 90 fileri, iar pentru cel mai slab din comitatul Pestei (75 kgr. greutate) 23 cor. 60 fileri de maja metrică (100 kgr.)

În ultimele 24 ore circulația cerealelor în Budapesta a fost următoarea:

	Măji metrice:	
	Sosit:	Expediat
Grâu	82809	1953
Secară	13226	1444
Orz	5074	8762
Ovăș	7620	450
Cucuruz	4510	474
Rapiță	113	101
Făină	2680	30615
Tărățe	300	6951

Tendența generală în târgul pe termen de cereale a fost liniștită. Conform buletinului oficial au notat:

Grâu pro Octombrie 11.95, 11.96—11.68, pro Aprilie 1908: 12.68, 12.66—12.71.

Secară pro Octombrie 10.98, 11.09—11.10, pro Aprilie 1908: 11.61, 11.77—11.75.

Ovăș pro Octombrie 7.93, 7.75—7.94, pro Aprilie 1908: 8.59, 8.60—8.59.

Cucuruz pro Mai 1908: 7.14, 7.12—7.11 coroane de 50 kgr.

Tariful transportului pe năi. Pentru transportul mărfurilor pe apă se plătește până la Budapesta de 100 kilograme: Dela Panciova 50—54 fileri, Neoplanta (Ujvidék) 46—48, Bezdán 32—36, Senteș — Seghedin 52—54, Zenta 48—50, Titel 46—48

Timișoara —, Becicherecul-Mare 50—54 fileri.

În aceste sume sunt socotite și darea de transport precum și taxa de asigurare.

Piața din Budapesta.

I.

Cereale.

Grâu, m. metr. (100 kgr.)	frum. 24 cor. 90 fileri
" " " " " "	mijl. 23 " 15 "
" " " " " "	slab 22 " 30 "
Secară, maja metrică dela	20.80 — 21.5
Orz, " " " " " "	15.50 — 16
Cucuruz " " " " " "	14.20 — 14.6
Ovăș " " " " " "	16 — 16.7
Rapiță " " " " " "	34.50 — 36

II.

Producte.

Prețurile sunt socotite după 100 kilograme în bani gata.

Unsoare de porc, dela	155 cor. — 156 cor
Slănină	129 " — 132 "
Cartofi	3.20 " — 6.20 "

Spirit	dela 59 — cor. — 60

III.

Târgul de porci din Kőbánya (Steinbruch) (Prima calitate ungară.)

Bătrâni	— — — fileri kilogramul.
Tineri	131—133 " "

Redactor responsabil:

VASILE MACREA.

Tipografia „Pop. Rom.” Budapesta, István-ut 11.

A apărut Calendarul Poporului Român pe 1908.

Cel mai frumos și bogat calendar românesc dela noi. Se estinde pe 13 coale de tipar, 208 pagini.

Cuprinsul Calendarului:

1. Cronologia anului. Cele 12 luni cu roșu. După fiecare lună o pagină curată pentru însemnări. Regentele anului. Luna Intunecimi. Zile de repaus. 29 Februarie. Semnele cronologice. Zile schimbătoare peste an. Posturile. Deslegarea posturilor. Anotimpurile. 2. Tabla cametelor. 3. Domnitorii din Europa cu 29 chipuri. Țările și numărul locuitorilor și cu capitala fiecărei țări. 4. Consulatele din Budapesta. 5. Poșta: I. Scrisori; II. Mandate poștale; III. Pachete; IV. Telegramme. 6. Călătoria cu trenul: a) persoane; b) pachete. 7. Timbre și taxe pe tot felul de rugări, sentințe, contracte, petiții, etc. 8. Despre procese: Un articol în 10 capitole, foarte interesant și folositor pentru oameni dela sate. — Partea literară: 9. Norocul celor trei fete. 10. Câți jidani sunt pe lume? 11. Blăstămul soției (poezie). 12. Ișus și paserile. 13. Blăstămul de mamă (poezie). 14. Obiceiuri rele. 15. Vrăjitoarea. 16. Cucul și domnișorul. 17. Români. 18. La botez (poezie). 19. De când sunt judecătorii? 20. Telegrafia. 21. Trai la stână. 22. Ciudățeni la animale. 23. Scrisoarea orbilor. 24. Purecele. 25. Graba strică treaba. 26. Analfabeții. 28. Emigrarea. 29. Răscoala țărănească. 30. Cojocarii Sfântului Ilie. 31. Lupta pentru drepturile noastre. 32. Ră-

vașul anului cu toate întâmplările mai însemnate din lume. 36. Ce e românesc în Budapesta? 35. Razele Röntgen. 36. Baia de cărbuni. 37. Sfaturi economice. 38. Glume presărate în tot textul Calendarului și anunțuri.

Dintre ilustrații amintim: Casa deputaților (Reichsrath) din Viena. — Deputații români din parlamentul austriac. — Dr. Vasile Lucaciu. — Vichentie Babeșiu. — Deputații țărani din parlamentul austriac. — Casele fundațiilor Rozsdu din Budapesta. — Capela gr.-or. română din Budapesta. — Conducătorii comunității bisericesti gr.-or. rom. din Budapesta. — Redactorii ziarului „Lupta” și „Poporul Român”. — Reuniunea meseriașilor români din Budapesta. — Personalul tipografiei „Poporul Român”. — Sala de zețarie a tipogr. „Poporul Român”. — Departamentul mașinilor de tipar a tipogr. „Poporul Român”. — Boboteaza în București. — Biserica țărului Alexandru II din St.-Petersburg. — „Vatra luminoasă” din București. — Palatul regal din Buda. — Sala mică de dans. — Odaia de dormit a regelui și alte multe chipuri

100 la număr.

Invălitorea Calendarului a fost datată se prezintă în formăe— d id dernă, tipărită în 3 colorii.

Un exemplar costă 40 fileri, iar porto postal 10 fileri. Cei ce comandă cel puțin 15 exemplare, primesc 15 procente rabat, adică 15 exemplare costă 5 cor. 10 fil., 25 exemplare costă 8 cor. 50 fil., 50 exempl. costă 17 cor. și așa mai departe. Dela 15 exempl. în sus plătim noi și portpostal. Cei ce comandă mai puțin de 15 exempl., plătesc 10 fileri pentru fiecare exempl. Comercianții primesc 25 procente.

Comandele să se adreseze la

„Poporul Român” Budapest, VII., István-ut 11.